

DigiTrade

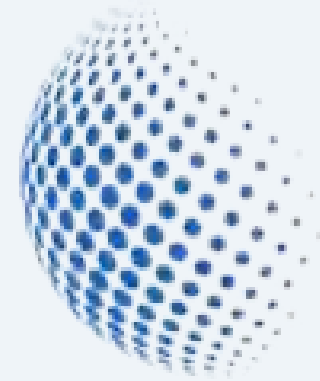
EU4UA

Co-funded by
the European Union

Тема 8. Деструктивні наслідки процесів цифровізації. Їхній вплив на розвиток бізнесу в ЄС та Україні

Ольга Протасенко

8.1. Чому виникають негативні наслідки цифровізації?

Сьогодні цифрова економіка зростає в багато разів швидше, ніж традиційна економіка. Так, наприклад, сектор ІКТ становить майже 5% економіки ЄС і чверть всіх її бізнес-витрат, а на інвестиції в ІКТ приходить половина всього зростання продуктивності в Європі

При цьому, цифровізація економіки відбувається нерівномірно в різних країнах. За принципом сприйнятливості до цифровізації виділяють три групи країн, що формують світовий потенціал цифрової економіки

01

До першої групи належать країни-лідери цифровізації (США, Франція, Німеччина, Австрія, Японія і деякі країни Азії), вони складають її ядро і демонструють значний потенціал росту в області цифрових технологій

02

До другої групи належать європейські країни з дуже високими показниками цифровізації економіки (Бельгія, Данія, Естонія, Фінляндія, Ірландія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія і Швеція), вони все більше наближаються до групи країн-лідерів в області цифрових технологій

03

У третю групу входять країни, які покладаються на свої великі внутрішні ринки для економічного зростання (Бразилія, Австралія, Канада, Індія), та мають показники цифровізації відносно високі, але не вище, ніж у лідерів цифрових технологій

Стрімкий розвиток цифровізації стає джерелом не лише нових можливостей, але й серйозних загроз суспільству, що визнається як відомими міжнародними організаціями, так і науковцями

У Звіті про цифрову економіку ЮНКТАД за 2021 р. зазначено, що цифрова революція мінняє наше життя і суспільство з безпрецедентною швидкістю і небувалим розмахом, створюючи при цьому як величезні можливості, так і колосальні труднощі. Нові технології можуть зробити значний внесок у досягнення цілей в галузі сталого розвитку, проте отримання позитивних результатів аж ніяк не є гарантованим

У доповіді Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) зазначено, що цифрові технології можуть мати деструктивний характер, що в майбутньому негативно позначиться на продуктивності, зайнятості і добробуті, а також, що вони можуть посилити диспропорції в рівні їх доступності та використання, і призвести до формування нового цифрового розриву й зростання нерівності

Проте, в умовах, коли майже половина світового багатства зосереджена в руках 1% населення, а нерівність досягла величезних значень, ця проблема набуває актуальності

ООН також визнає цифровізацію як одну з чотирьох головних небезпек, що загрожують людству. Світовий банк звертає увагу на те, що цифрові технології поширюються, а цифрові дивіденди не відповідають очікуванням. **Зокрема, у доповіді зазначено**

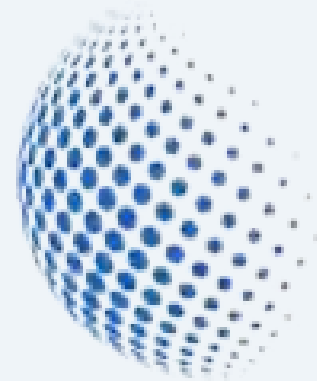
ПО-ПЕРШЕ,

майже 60% населення світу досі позбавлені доступу до Інтернету і не можуть відігравати брати участь у процесах цифрової економіки

ПО-ДРУГЕ,

окремі вигоди цифрових технологій зводяться нанівець супутніми ризиками

Отже, об'єктивні тенденції та закономірності розвитку сучасної економіки породжують дії, які, з одного боку, дозволяють отримувати вигоду з цифрової трансформації суспільства, з іншого боку, створюють обмеження для подальшого зростання

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МОЖНА ПОДІЛИТИ НА ГРУПИ ЗА СФЕРОЮ ВИНИКНЕННЯ

ПОЛІТИЧНІ

СОЦІАЛЬНІ

ТЕХНОЛОГІЧНІ

8.2. Негативні наслідки цифровізації у політичній сфері

- 1. Загрози необмеженого впливу на настрої в суспільстві.** Нові технології вже широко використовують для маніпулювання настроями та думками населення.
- 2. Посилення напруженості між державами за технологічне домінування.** Прикладом цього вже є торговельна війна між США і Китаєм, що розпочалася у 2018 р. і яка приховує загострення суперництва двох наддержав за світове технологічне домінування.
- 3. Загрози концентрації влади на ринку і посилення монополій** через більший доступ до провідних технологій

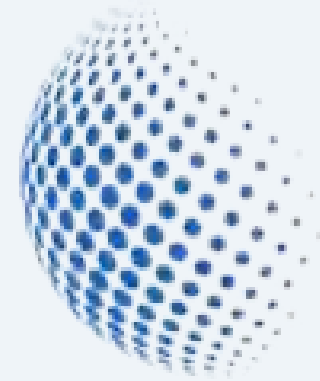

8.3. Негативні наслідки цифровізації у соціальній сфері

1. ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ.

Загострення соціальних суперечностей при масовому звільненні працівників, зниження ступеня соціальної захищеності внаслідок розширення автономності учасників мережевої цифрової економіки, посилення соціальної нерівності, в т. ч. і внаслідок наявної цифрової нерівності. Зниження кваліфікації виробничого персоналу в умовах його перетворення у придаток оцифрованих виробництв призведе до витіснення праці не тільки низької, але й середньої кваліфікації, та призведе тим самим збільшення кількості безробітних

2. ПОСИЛЕННЯ ЦІНОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ.

Утискання працівників. З одного боку, працівникам з периферії, що володіють приблизно однаковим рівнем кваліфікації з працівниками з центру, вигідна цінова конкуренція, оскільки вони готові працювати за меншу заробітну плату, але з іншого боку – ІКТ дозволяють вийти на ринок працівникам із ще бідніших територій (наприклад, з інших країн), що фактично розв'язує цінову війну. Загроза посилення утисків і експлуатації людей через високу конкуренцію на ринку праці

3. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗРИВ У РОЗВИТКУ КРАЇН.

Недооцінка соціального та інших вимірів розвитку економіки окремих країн призведе до посилення нерівномірності їх розвитку, цифровізація стане стратифікованою, а не однорідною, внаслідок чого посилиться соціальна напруга в цілому ряді країн

4. ЦИФРОВА НЕРІВНІСТЬ.

Посилення поляризації в суспільстві внаслідок цифрової нерівності, що виникатиме з дедалі глибшою нерівністю у доступі до соціальних, економічних, освітніх, культурних та інших можливостей через нерівний доступ до ІКТ. Цифрова нерівність призводитиме до зниження якості життя (менші можливості у всіх сферах життя, гірше медичне обслуговування та освіта), вона є наслідком інших нерівностей, водночас поглиблює історично більш ранні нерівності і, загалом, призведе до втрати конкурентних позицій країни в світовій економіці

5. МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ.

Активізація міграційних процесів, особливо серед працівників робочих професій

6. НЕРЕГУЛЬОВАНІСТЬ РОБОЧОГО ЧАСУ І НАВАНТАЖЕННЯ.

Розмивання кордонів між роботою і приватним життям через поширення можливостей роботи з дому. Збільшення робочого навантаження через необхідність постійного підвищення кваліфікації задля отримання роботи

8. ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ.

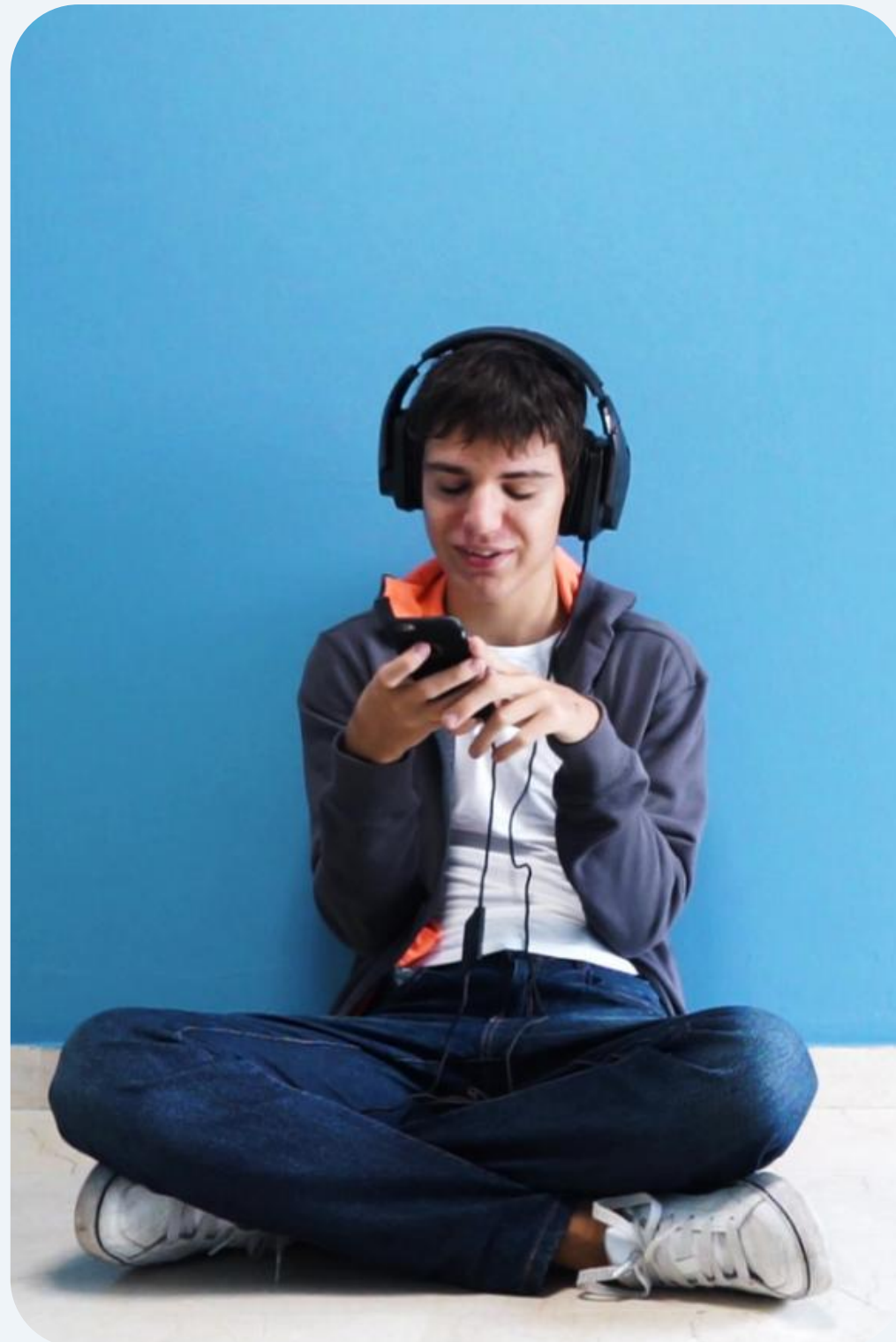
Перекіс суспільної уваги у бік цифрових трансформацій та нарощування прибутків, замість прямування до використання здоров'язберігаючих технологій та ефективного використання природних ресурсів

9. СПЕЦИФІЧНІ НАСЛІДКИ.

Цифровий аутизм та гіперінформаційність середовища внаслідок втрати соціальних навичок, що викликає нездатність критично мислити та розвиток кліпового мислення (сприйняття навколишньої дійсності як послідовності не пов'язаних між собою явищ, а не як однорідної структури, що існує як взаємопов'язана система)

8.4. Негативні наслідки цифровізації у технологічній сфері

**1. ЗРОСТАННЯ ІМОВІРНОСТІ
ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗБОЇВ І ТЕХНОГЕННИХ
КАТАСТРОФ**

**2. ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇН,
насамперед, її кібер- і військово-промисловій
безпеці через посилення імовірності злочинних
втручань різного характеру з застосуванням
нових цифрових технологій**

3. ЗАГРОЗА КІБЕРАТАК У ВСІХ СФЕРАХ ЕКОНОМІКИ

та для будь-яких суб'єктів господарювання. На сьогодні кібератаки належать до п'ятірки головних небезпек, що загрожують людству, а кіберзлочинність за останні роки зросла в десятки разів

КІБЕРАТАКА

це будь-які незаконні дії, спрямовані на пошкодження інформаційно-комунікаційних систем, комп'ютерних мереж, персональних комп'ютерних пристроїв або смартфонів

Кібератаки часто здійснюють для отримання доступу до конфіденційної інформації, а потім використання її у злочинних намірах (наприклад, крадіжка особистих даних, порушення функціонування бізнесу тощо)

ОСНОВНІ ТИПИ КІБЕРНЕБЕЗКИ:

- 1) небезпечне програмне забезпечення і програми-вимагачі;**
- 2) атаки соціальної інженерії (наприклад, фішинг, впровадження мови структурованих запитів (SQL), системні (DNS) атаки тощо)**

Залежність компаній від технологій для підтримки віддаленої роботи постійно зростає, тому кількість кібератак також буде постійно збільшуватись. Більше того, з впровадженням на постійній основі гібридного робочого середовища стало очевидно, що імовірність кібератак збільшиться у найближчі роки у разі. Для компаній такі випадки кібератак можуть призвести до значних фінансових втрат і серйозного удару по репутації. Крім того, можуть бути юридичні наслідки

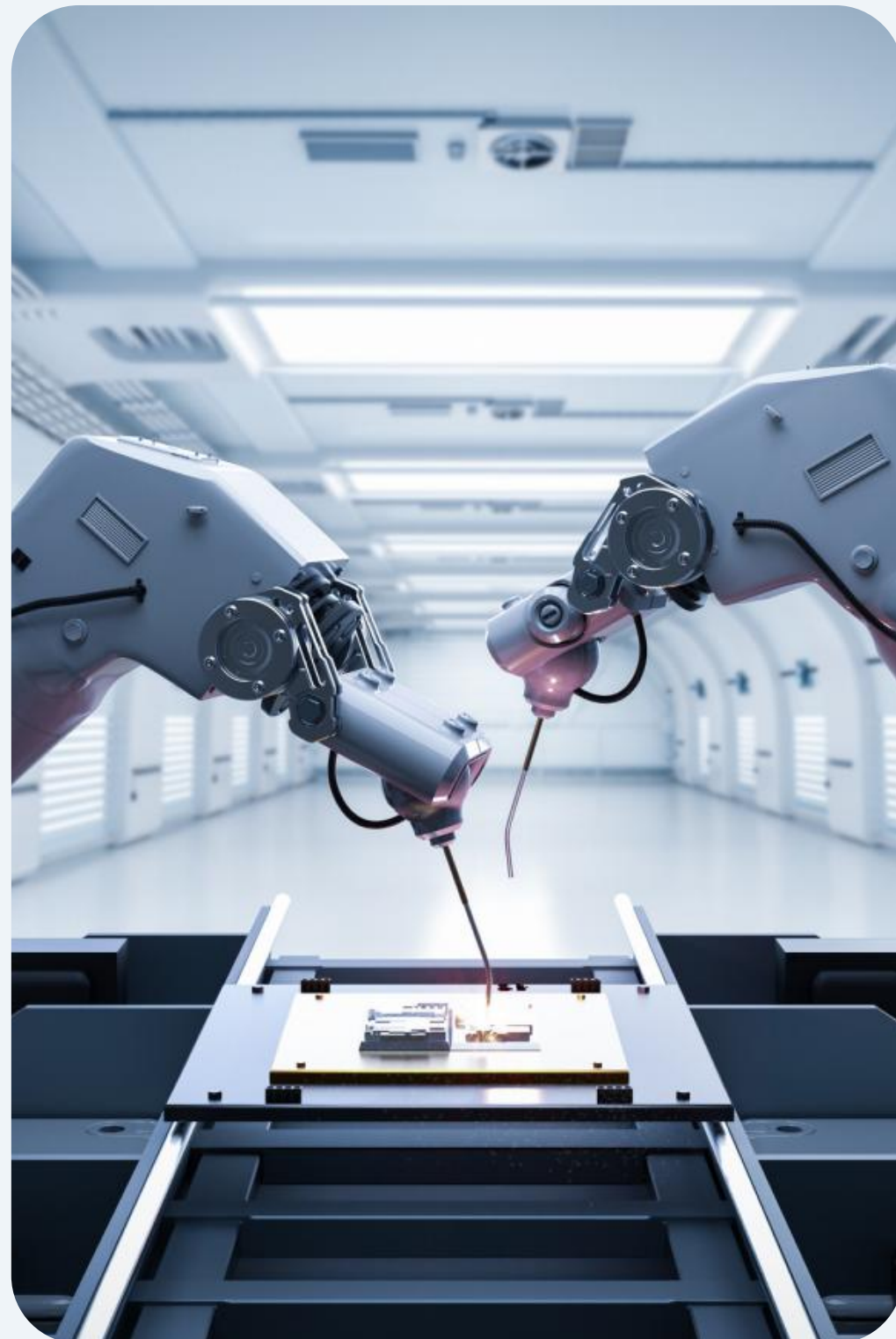

4. ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ.

Загрози інформаційно-цифрових маніпуляцій і шахрайських операцій у невиробничій сфері через широке застосування соціальних мереж. Методи соціальної інженерії варіюються від фішингових атак електронною поштою до зловмисного використання соціальних мереж. Найпоширенішим типом атак соціальної інженерії є фішинг, коли обманним шляхом змушують користувачів надати конфіденційні дані, такі як імена користувачів і паролі, інформацію про банківський рахунок тощо

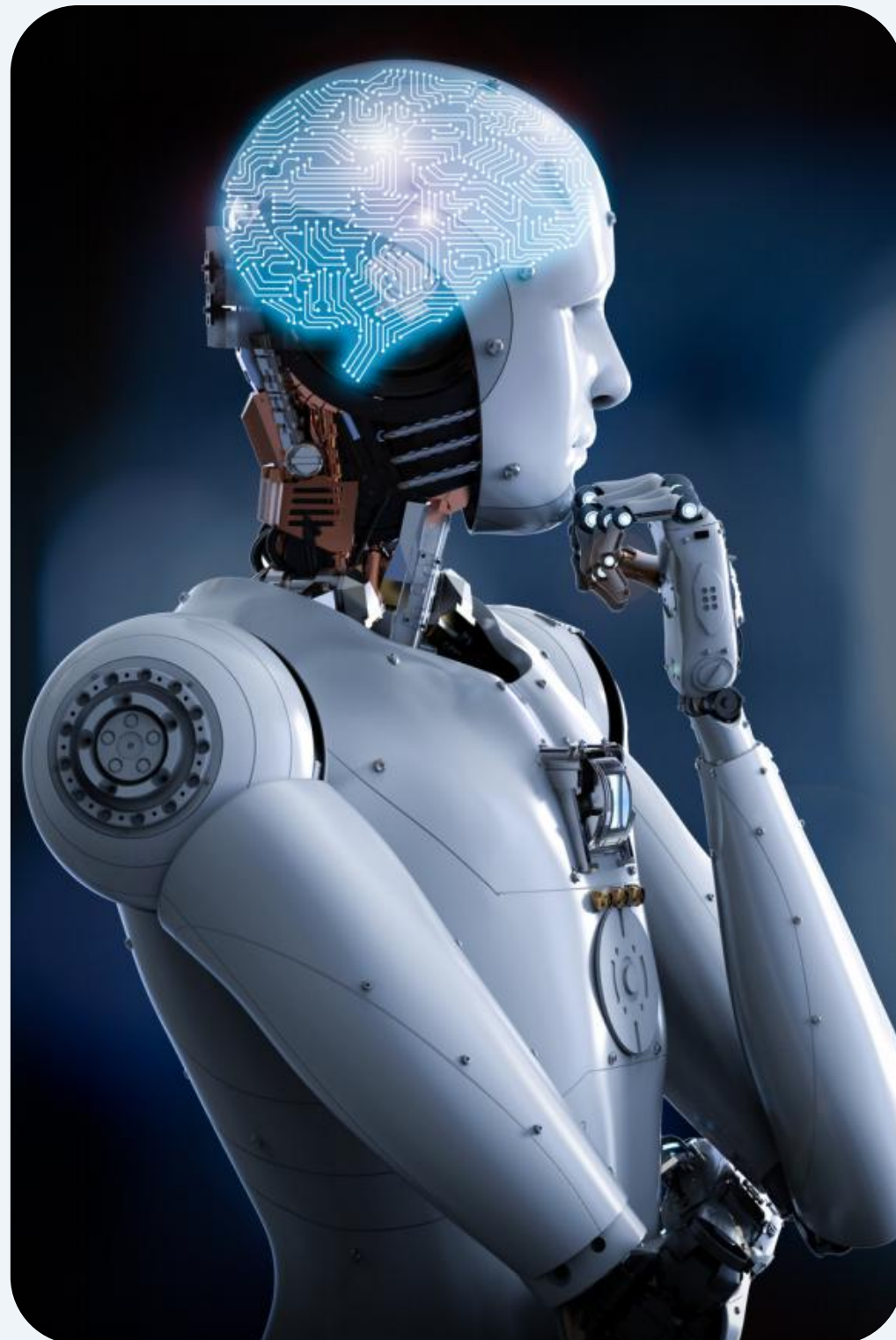
SOCIAL
ENGINEERING

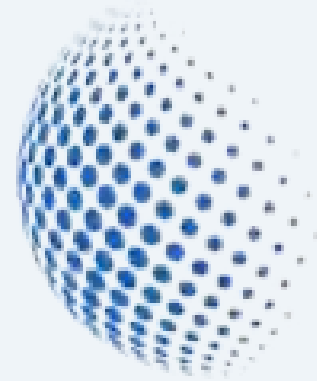
5. ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ.
Автоматизація може мати негативний вплив на бізнес-процеси. Наприклад, деякі рішення автоматизації можуть несвідомо вводити несумісність програмного забезпечення або додавати рівень надлишкової операційної складності. У той же час, більше програмного забезпечення означає більше вразливостей, що може збільшити ймовірність витоку даних

Інструменти автоматизації на основі штучного інтелекту також можуть створювати ризики, які часто важко передбачити в довгостроковій перспективі через постійні зміни природи самої технології. Впровадження такого типу автоматизації часто може призвести до збоїв у роботі, збільшення складності та посилення вразливості до кіберзагроз

Таким чином, **цифровізація є вже сьогодні тією об'єктивною реальністю**, в якій буде розвиватися наше суспільство. Вона проявляється в корінних перетвореннях, що знаходять вираження в глибокому проникненні цифрових технологій у всі сфери життя

В той же час, вплив цифровізації на подальший розвиток суспільства є неоднозначним та суперечливим, про що свідчить **велика кількість загроз**, що вона несе

Отже, для отримання переваг від поширення цифровізації необхідними є обережний виважений підхід до впровадження цифрових технологій в усіх сферах, з врахуванням особливостей процесів, що відбуваються та реального стану і особливостей розвитку всіх країн світу, а також відповідальна взаємодія держав у поширенні цифрових технологій та контролі за цими процесами